

СТАНИСЛАВ ЛЕМ

СЪВЕТНИЦИТЕ НА ЦАР

ХИДРОПС

Част 9 от „Приказки на роботите“

Превод от полски: Васил Кинов, 1979

chitanka.info

Едни от първите звездни племена били аргонавтиците, които покорили навеки в името на разума дълбочините на планетните океани — така казвали металните роботи на Малкия дух. Един от смарагдовите пунктове на царството била Аквация, която блестяла на северното небе като голям сапфир в огърлица от топази. На тази подводна планета властвувал в продължение на много години цар Хидропс Всерибен. Една утрин той извикал в тронната си зала четирима царски съветници. Когато те доплували при него, той се обърнал към тях, раздвижвайки големите си криле, целите от смарагд, с перки като ветрила:

— Мои достойни неръждаеми! От петнадесет века управлявам Аквация, нейните подводни градове и селища със сини ливади, през това време разширих държавните граници, потопих собствените си земи и не опетних водоотпорните знамена на моята държава, които приех от баща си Ихтиократес. Да, в битките с враговете микроцити удържах много победи, за което не трябва да се приписва славата на мен. Аз съм на мнение, че да бъдеш владетел е непоносимо бреме, и затова реших да се сдобия със син, та той да продължи достойно и справедливо да управлява от трона на ипоксидите. Затова се обръщам към тебе, мой верни хидроцидер Амасид, към тебе, велики програмисте Диоптрик, и към вас, Филонауто и Миногар, да ми измислите син, нека бъде умен, но да не се откъсва от книгите, а с излишъка от знания да нанася поражения на враговете. Нека бъде добър, но не прекомерно. Желая да бъде смел, но не дързък. Впечатлителен, но не чувствителен. Най-сетне нека да прилича на мен и неговите бузи да имат също като моите танталови люспи, а кристалите на неговите мисли нека бъдат така прозрачни като тази вода, която ни обкръжава, поддържа и кърми. А сега започнете делото в името на великия Матриц!

Диоптрик, Миногар, Филонауто и Амасид се поклонили ниско и отплували в мълчание. Всеки от тях преценявал царските думи, но не точно така, както желаел могъщият Хидропс. Миногар от всичко най-много желаел да завладее трона, Филонауто бил тайно благосклонен към враговете на аргонавтиците, Микроцитон, Амасид също и Диоптрик били смъртни врагове и всеки от тях жадувал да види падението на другия, а също и на останалите високопоставени.

„Царят желае да му проектираме син — мислел си Амасид, — какво по-просто от това, да се издълбае в микроклишето на царското синче антипатия към Диоптрик, този мелез, надут като мехур? Ох, да взема веднъж властта, веднага ще заповядам да го обесят, като му извадят главата на въздух. Това би било наистина фантастично — продължавал да мисли славният хидроцидер. — Диоптрик сигурно крои подобни планове и като програмист има за жалост много възможности, за да внуши на бъдещия цар омраза към мен. Фатална история! Трябва добре да си отварям очите, когато заедно поставяме клишето в детската глава!“

„Най-лесно би било — размишлявал в същото време Филонауто — в царския син да вложим благосклонност към микроцитите. Но това веднага ще се забележи и кралят ще ми заповяда да изключа направеното. Но все пак може да се запои в царския син любов към малките форми, което ще бъде много по-безопасно. Ако ме заподозрат, ще кажа, че съм мислил само за подводните дребосъци и че съм забравил да поставя в програмата на сина предварителното условие, че това, което не е подводно, не трябва да се обича. В най-лошия случай царят ще ми отнеме ордена на великия Клупник, но не ще ми отнеме и главата, а това е нещо много по-скъпо, което не би ми го върнал даже самият Напоксер, владетелят на микроцитите!“

— Защо мълчите, достойни господа? — запитал Миногар. — Мисля, че трябва незабавно да започнем работа, няма по-свято нещо от царската заповед!

— Нали мисля — казал бързо Филонауто, а Диоптрик и Амасид допълнили едновременно:

— Ние сме готови!

Решили по стар обичай да се затворят в стаята със стени от смарагдови люспи, която отвън била запечатана с подморска смола, а самият Негацист, господарят на планетарния успех, поставил на печата своя герб — „Тиха вода“. Вече никой не можел да се бърка в тяхната работа, едва след като дадат знак, че са свършили всичко, и захвърлят през клапата в мисловия вир несполучливите проекти, ще произнесат великото име, ще махнат печата и ще започне големият празник по случай раждането на царския син.

Достойните се хванали за работа, но не им споряло. Никой не мислел как да вкара в царския син истините, които Хидропс им казал,

а как да надхитри царя и тримата си неръждаеми другари в тази трудна творческа работа.

Царят бил нетърпелив, вече осем дни и нощи стоели затворени неговите синотворци, а с нищо не показвали, че работата отива към своя разумен край. Четиримата се мъчели да дочакат на кого от тях ще се изчерпят силите и тогава някой бързо да вмъкне кристала в мрежичката на клишето, което ще накара царският син да бъде благосклонен към него.

Жаждата за власт се събуждала в Миногар, а във Филонауто страстта за богатства — каквито му обещали микроцитите, — взаимна омраза изпитвали Амасид и Диоптрик.

Филонауто изчерпал по този начин своето търпение, но не и силите си и казал:

— Не разбирам, достойни господа, защо нашата работа толкова много продължава? Царят ни посочи директивите, от които трябваше да се ръководим, ако бяхме ги изпълнили, царският син щеше да бъде готов. Вече се съмнявам, вашата мудност ми подсказва нещо, което има някаква друга връзка и няма нищо общо с желанията, които са скъпи на нашия владетел. Ако продължава така, съобщавам ви с най-голямо съжаление, че ще се чувствам задължен да изложа Ротон сепаратум, това е написано...

— Донос! За това ли говорите, ваша светлост — изсъскал Амасид, като прикривал своята ярост с блестящите си хриле, че чак шамандурите на ордените му затреперили. — Но моля, моля и аз с позволение, ваша светлост, неизвестно откога, е обхванат от треска и унищожи вече осемдесет перлови клишета, които изхвърлихме, понеже към формулата за обичта към древните форми не остана никакво място на заповедта за забрана на любовта към това, което не е подводно! Какво ще кажете, благородни Филонауте? Мисля, че това бе твърде силен довод, повторен осемдесет пъти, достатъчно, за да те затворят в дома на предателите или лудите, и ти ще бъдеш свободен да избереш къде да отидеш — при едните или при другите!

Филонауто също искал да се защити от край до край, но Миногар го изпреварил и казал:

— Кой може да допусне, благородни Амасиде, че между нас има такива хора, та ние сме чисти като медуза без петънце, — кристални, — но нали по неизвестни причини и ти единадесет пъти се отказваше,

когато трябваше да вложиш в клишето това, от което трябва да се отвращава царският син, ти прикачи веднъж триразделната опашка, веднъж емайлиран гръб на сина, два пъти ококорени очи, три пъти двойната коремна броня и две червени искри, хм, и не знаеше, че всички тези белези могат да се отнасят за Диоптрик, съродителя на царския син, и ти желаше да вкараш в душата на принца омраза към този велик мъж.

— А защо Диоптрик на края на клишето написваше непрекъснато думата презрение — за съществата, на които името им завършва на „ид“? — попита Амасид. — И ако за това става дума, защо самият той, милостивият Миногар, не знаеше защо към предметите, които принцът не трябва да търпи, включваше упорито Убрелантните перки? Не видя ли, че тронът и перките си приличат като две капки вода?

Настанала невероятна тишина, прекъсвана от слабо плискане. Достойните дълго се набеждавали, измъчвани от противоречиви мнения. На края образували помежду си партии — Филонауто и Миногар се споразумели, че синът от клишето трябва да има симпатия към всичко, което е малко. Също така принцът трябвало да прави път на всички дребни същества. Филонауто мислел за микроцитите. Миногар — само за себе си, понеже бил най-малък. Диоптрик изведнъж се сетил за формулата, която би направил Амасид най-висок сред тях. Последният се сетил, че може да се смали. Помислил също, че може да подкупи дворцовия обущар, който да подплати подметките на Диоптрик с плочки от тантал, поради което ще бъде ненадминат с високия си ръст и така ще навлече омразата на принца върху себе си.

След това те бързо направили син от клишето и когато изхвърлили ненужния материал през клапата, започнало великото тържество по случай раждането на сина.

Когато клишето с принцовия проект се доизпичало, а почетната стража застанала елегантно пред детската пещ, от която трябвало да излезе истинският владетел на аргонавтиците, Амасид решил да действа. Дворцовият обущар, който бил подкупен, доставял все нови и нови парчета тантал за подметките на Диоптрик.

Принцът в този миг бил под наблюдението на по-млади металурзи, а Диоптрик, като се огледал в голямото дворцово огледало,

разбрал с ужас, че вече е по-висок от своя враг, а принцът имал програмирана симпатия само към малките предмети и същества.

Като се върнал в къщи, Диоптрик се прегледал и почукал по всички части на тялото си със сребърно чукче, открил поставената на ходилата му тенекия и веднага разбрал кой е извършил тази работа. „О, подлецо! — помислил си Амасид. — Ах, какво да правя сега?“ След кратко размишление решил да се смали. Повикал верния си слуга и му заповядал да доведе добър шлосер. Но слугата не разбрал добре казаното, заплувал по улицата и довел някакъв беден тенекеджия, който се казвал Фротон. Той обикалял по цял ден града и викал: „Глави заварявам! Затягам стомаси, опашки заварявам, опашки полирам!“ Този тенекеджия имал лоша жена, която го чакала да се върне с кол в ръка, и когато се приближавал, цялата улица се изпълвала с нейната заядлива врява, вземала му всичко, което припечелвал, и го налагала по плещите. Фротон, треперещ, застанал пред великия програмист, който му казал:

— Ей, ти слушай! Ще можеш ли да ме смалиш? Нали виждаш, разбираш ли? Аз съм много голям... Впрочем все едно! Трябва да ме смалиш, но така, че да не се отрази на моята хубост! Ако направиш това добре, ще те възнаградя богато и след всичко това трябва да забравиш какво си вършил тук, от устата ти не трябва да излезе ни капка — в противен случай ще заповядам да те завинтят!

Фротон се изумил от казаното, но не се издал. Погледнал внимателно Диоптрик, разгледал го в средата, поочукал го и казал:

— Ваша светлост, аз мога да ви отвинтя средната част на опашката...

— Не, не искам! — бързо отговорил Диоптрик. — Жалко за опашката! Тя е тъй хубава!

— Мога ли да отвинтя краката! — попитал Фротон. — Те са съвсем непотребни!

И наистина аргонавтиците не си служат с крака, те са наследство от едно време, когато прадедите ни ги използвали по сушата. Тогава Диоптрик се разгневил:

— Ах, ти, глупчо железни! Не знаеш ли, че само ние от висшето потекло, само на нас е разрешено да имаме крака? Как смееш да ми отнемеш тези благородни достойнства?!

— Най-покорно се извинявам, ваша светлост, но в такъв случай какво мога да ви отвинтя?

Диоптрик разбрал, че да се опъва няма смисъл, и измънкал:

— Прави каквото искаш...

Фротон го премерил, поочукал го и казал:

— С ваше позволение мога да ви отвъртя главата...

— Ти май полудя! Как мога да остана без глава? С какво ще мисля?

— О, това е нищо, господине! Ще сложа в стомаха уважаемия ви мозък, ваша светлост — там има много място...

Диоптрик се съгласил, а тенекеджията сърчно му отвъртял главата, сложил полукълбото на кристалния мозък в стомаха, после го завинтил, почукал го, получил пет дуката и слугата го извел от дома на Диоптрик. На излизане видял в една от стаите Аурентина, дъщерята на Диоптрик, цялата в сребро и злато, а нейната стройна талия при всяка крачка издавала чуден звън. Изглеждала по-хубава от всичко, каквото той бил виждал до този момент. Върнал се в къщи, където го чакала неговата жена с железен кривак в ръка, и страшен трясък се разнесъл по цялата улица, а съседите казвали:

— Охо! Тази Фротонова вещица пак налага мъжа си.

Диоптрик много се зарадвал от това, което станало, и тръгнал веднага към двореца. Учудил се царят, като видял своя министър без глава, но последният му обяснил, че това е нова мода. Амасид разбрал, че всичките му усилия са отишли напразно, и когато се върнал в къщи, постъпил като своя враг. Оттогава се разгоряло между тях съперничество за смаляване. Амасид си отвъртял перките, хрилете, металния врат. След една седмица двамата неприятели можели, без да се навеждат, да се завират под масите, но останалите двама министри разбрали, че само най-малките същества ще симпатизира бъдещият цар и волею-неволею започнали и те да се смаляват. Станало така, че вече нямало какво да отвиват. Тогава отчаяният Диоптрик изпратил отново слугата си да доведе тенекеджията.

Учудил се Фротон, когато се изправил пред благородника. От достойния мъж почти нищо не било останало. Той му заповядал отново още повече да го смали.

— Ваша светлост — казал тенекеджията, като се чешел по главата, — мисля, че има само един начин, с ваше позволение да ви

ОТВИНТЯ МОЗЪКА...

— Ти полудял ли си? — извикал Диоптрик, но занаятчията му пояснил:

— Ще поставим мозъка ви в някоя от вашите стаи, на сигурно място, например ето в този шкаф, а вие ще имате в средата си само мъничко приемниче и говорителче и благодарение на това, ваша светлост, ще имате електромагнитна връзка с разума си.

— Разбирам! — казал Диоптрик. Тази идея му допаднала. — Е, направи това, което си намислил!

Фротон му извадил мозъка, сложил го в едно чекмедже на шкафа, заключил чекмеджето, ключа дал на Диоптрик, а в стомаха му поставил мъничко апаратче и микрофонче. Толкова малък станал Диоптрик, че изобщо не можел да се забележи. Неговите съперници затреперили, когато го видели, царят се учудил, но нищо не казал. Тогава Миногар, Амасид и Филонауто се захванали отчаяно за работа. Пред очите на другите се стапяли ден след ден. Те направили това, което занаятчията сторил с Диоптрик, скрили си мозъците кой където намери — в бюра, под легла, а самите те заприличали на лъскави консервни кутии с един-два ордена, малко по-малки от самите тях.

А Диоптрик отново изпратил слугата си при тенекеджията и когато последният застанал пред него, казал:

— Трябва да направиш нещо! На всяка цена трябва да ме смалиш, понеже ще стане много лошо!

— Ваша светлост — отговорил тенекеджията, като се поклонил ниско на благородника, който едва се забелязвал между облегалото и седалката на фотьойла. — Това е нечувано трудно и не знам дали изобщо е възможно...

— Нищо! Направи това, което ти казвам! Трябва! Ако успееш да ме смалиш и стана минимална личност, такава, че никой да не ме достигне, ще изпълня всичките ти желания.

— Ако, ваша светлост, ми даде честната си благородна дума, че ще бъде така, както казахте, ще се постарая да изпълня вашето желание — отговорил Фротон, на когото изведнъж нещо просветнало в главата, а в гърдите му сякаш някой налял най-чисто злато — от много дни той не мислеше за нищо друго, а само за златната Аурентина и за кристалните звънчета, които се криели в нейните гърди.

Диоптрик му се заклел. Тогава Фротон взел последните три ордена, които кичели дребните гърди на големия програмист, направил от тях тристенна кутийка, в средата сложил апаратче, малко като дукат. Всичко завил със златна тел, заварил отзад златната тенекийка, изрязал я във формата на опашчица и казал:

— Готово е, ваша светлост! Под тези високи отличия всеки лесно ще познае вашата личност, благодарение на тази тенекийка ще можете да плувате, апаратчето ще направи възможна връзката с разума ви, скрит в шкафа...

Диоптрик се зарадвал:

— Какво искаш? Моля те, говори — всичко ще получиш!

— Желая да взема за жена дъщеря ви, ваша светлост, златоликата Аурентина!

Диоптрик страшно се разгневил и заплувал около лицето на Фротон, като го обсипвал с обиди, звънял му с ордени си, наричал го безсрамен негодяй, нехранимайко, подлец, а после заповядал да го изхвърлят от замъка му. След това Диоптрик с шестстенна подводна лодка отплавал веднага при царя.

Когато Миногар, Амасид и Филонауто видели Диоптрик в новия му образ, те го познали само по великолепните ордени, от които в действителност той бил направен, ако не се вземе под внимание опашчицата, и ги обхванал страшен гняв. Като просветители на електричното дело разбрали, че ще е трудно по-нататък да извършват собствената си миниатюризация, а утре започвали тържествата по случай раждането на принца и работата не можела да се протака нито миг. Амасид и Филонауто се наговорили да нападнат Диоптрик, когато той се връща в своя палат, да го хванат и погубят. Това нямало да бъде трудно, понеже никой не ще забележи изчезването на такова дребно същество. Амасид приготвил стара тенекиена консервна кутия и се притаил до кораловия риф, покрай който щяла да мине лодката на Диоптрик, а когато се приближила, замаскираният враг изведнъж изскочил на пътя му. Лакеите на Диоптрик се помъчили да го предпазят с перките си, но господарят им бил покрит с кутията и хванат. Амасид веднага го покрил с тенекиено капаче, за да не може великият програмист да се измъкне на свобода, и като се подигравал с него, бързо се върнал в къщи. Когато бил у дома си, помислил, че не е

хубаво да държи затворника при себе си, и точно тогава чул някой да вика на улицата:

— Глави заварявам! Стомаси, опашки полирам! — зарадвал се Амасид и повикал тенекеджията, който бил Фротон. Заповядал му да завари херметично кутията, а когато Фротон направил това, дал му талер и казал:

— Слушай какво, тенекеджийо, в тази кутия има метален скорпион, който е хванат в зимниците на моя замък. Вземи го и го хвърли извън града, там, където е голямото бунище, нали знаеш? А за по-сигурно натисни кутията с камък за всеки случай, нищо се не знае. Вярвай във великия Матриц и не отваряй тази кутия, понеже на часа ще умреш!

— Ще направя това, което заповядвате, господарю! — казал Фротон, взел кутията, спечеления талер и си отишъл.

Заинтригувала го тази история, не знаел какво да мисли. Разклатил веднъж кутията, а в нея нещо издрънкало.

„Това не може да бъде скорпион — помислил си. — Такива малки скорпиони няма... Ще видим какво е това, но не сега...“

Върнал се в къщи, скрил кутията на тавана, затрупал я със стари тенекии, да не я намери жена му, и легнал да си почива. Но жена му видяла, че той сложил нещо под покрива, и на другия ден, когато излязъл да обикаля, както винаги, града, викайки: „Глави полирам! Опашки заварявам!“ — тя бързо се качила горе, намерила кутията и като я раздрусала, чула звън на метал.

„Ах, че негодник, ама че мошеник! — помислила си за Фротон. — Стигна дотам да крие от мене съкровища!“ Бързо направила една дупка на кутията, но нищо не видяла. После взела едно длето и чукала с него кутията, а когато малко я поотворила, видяла блясък на злато — това били ордените на Диоптрик. Тя махнала похлупака на кутията и тогава Диоптрик, който дотогава лежал като мъртъв, понеже кутията го изолирала и той нямал връзка с мозъка си, който се намирал в шкафа на замъка му, се пробудил, получил връзка с мозъка си и завикал:

— Какво е това? Къде съм?! Кой се осмели да ме нападне?! Коя си ти, отвратителна кретенко? Знай, че ще загинеш мизерно завинтена, ако не ме освободиш веднага!

Жената на тенекеджията, която видяла трите дукатови ордена как подскачат към очите ѝ, как пицят и изпускат огън, се уплашила,

искала да избяга, скочила към таванския капак, а Диоптрик непрекъснато плувал над нея и я заплашвал, изведнъж тя се препънала в напречната греди на стълбата и заедно с нея полетяла надолу. Като паднала, счупила си главата, а стълбата се обърнала и вече не подпирала таванския капак, който се отворил и по този начин Диоптрик останал затворен на тавана, там той плувал от стена до стена и напразно викал за помощ.

Фротон се върнал вечерта в къщи и се учудил, че жена му не го чака на прага с железен кривак в ръка. А като влязъл вътре, видял я, разтревожил се и понеже бил много честен, светкавично се досетил, че може да я използва и за запасни части, което било добре дошло за него. Той седнал на пода, взел си отвертката и се хванал да отвива частите на покойницата. Когато дочул пискливи викове, които идели отгоре, си казал:

— Ах, познавам този глас — това е великият царски програмист, който заповяда вчера да ме изхвърлят от замъка и нищо не ми плати, но откъде се е взел на моя таван?

Той сложил стълбата до капака, качил се и попитал:

— Това вие ли сте, ваша светлост?

— Да, да! — завикал Диоптрик. — Това съм аз, някой ме отвлече, нападна ме, сложи ме в една кутия, някаква жена я отвори и тя падна от тавана, капакът се затвори, аз съм като затворник тук, пусни ме който и да си — в името на великия Матриц! — и ще ти дам всичко, което пожелаеш!

— Тези думи вече ги слушах, ваша светлост, и знам колко струват — отговорил Фротон. — Понеже аз съм тенекеджията, когото заповядахте да изхвърлят.

И му разказал историята как един неизвестен благородник го повикал при себе си и му заповядал да завари една кутия и да я хвърли на бунището край града. Диоптрик разбрал, че това е някой от царските министри и без съмнение Амасид. Той веднага започнал да моли Фротон да го пусне от тавана. Другият попитал как може да вярва на думите му?

И едва когато Диоптрик се заклел във всичко свято, че ще му даде дъщеря си за жена, тенекеджията му отворил капака, взел магната с два пръста и го занесъл в замъка. В това време часовниците плискали дванадесет часа на обяд. Започвало голямото тържество по случай

изваждането на царския син от пещта. Диоптрик закачил към трите ордена, от които бил сглобен, голямата всемогъща морска звезда върху лентата, украсена с идоли, и бързо заплувал към двореца на ипоксидите. Фротон веднага се отправил към стаята, където сред дамите стояла Аурентина и свирела на електролира. Двамата много си допаднали. Чули се фанфари от дворцовите кули, а когато Диоптрик доплувал до главния вход, вече започвало празненството. Отначало стражата не искала да го пусне, но го познала по ордените и отворила вратата.

А когато тя се отворила, подводното течение заляло цялата тронна зала, отвлякло Амасид, Миногар и Филонауто и понеже били миниатюрни, отплували към кухнята, където малко се повъртели и викали напразно за помощ, после се намерили над мивката, паднали в нея и по подземните канали се намерили извън града и докато се измъквали от тинята и от блатото, докато се очистили и върнали в двореца, тържеството свършило. Същото това подводно течение, което така наредило тримата министри, отвлякло и Диоптрик и го завъртяло около трона с такава сила, че се скъсало златното телче, което го опасвало, и се разпилели на всички страни ордените и морската звезда, апаратчето с всичка сила се ударило в челото на цар Хидропс, който много се учудил, понеже от дребосъчето се разнесло писукане:

— Ваше величие! Извинете ме! Без да искам! Това съм аз, Диоптрик, великият програмист...

— Що за глупави шеги в този час? — запитал царят и махнал апаратчето, което паднало на пода, а великите подхрилни възвестили откриването на тържеството като ударили три пъти с жезлите си и без да искат, пръснали апаратчето на дребни парчета. Принцът излязъл от детската пещ и неговият поглед се спрял на една електрическа рибка, която плувала в сребърен кафез, близо до трона. Лицето му се прояснило и той заприличал на това малко творение. Тържеството отивало към своя щастлив край, принцът се възкачил на трона и заел мястото на Хидропс. От този момент станал владетел на аргонавтиците и велик философ, отдал се на изследване на небитието, за което най-малко може да се мисли, управлявал справедливо, нарекъл се Неапофил, а малките рибки били неговото най-любимо ядене. Фротон взел за жена Аурентина. По нейна молба той ремонтирал почиващото в мълчание Диоптриково тяло и му сложил мозък, този, който се намирал в шкафа. Като видял, че няма друг изход, великият

програмист и останалите министри служили вярно на новия цар. Аурентина и Фротон, който станал велик царски тенекеджия, живели дълго и щастливо.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.